

BÖLÜM 29

PERİFERİK ARTER HASTALIKLARINDA ACİL YAKLAŞIM

Şeyma AKKUŞ¹

Orhan TANRIVERDİ²

TANIM VE ETYOLOJİ

Akut ekstremitte iskemisi, kanlanmanın doku canlılığını tehdit edecek şekilde ani azalmasıdır (1). Bu durum lokal iskemiyeye ek olarak sistemik komplikasyonlara da yol açabilir (1). Akut ekstremitte iskemisi, anevrizma rüptürü ve arter yaralanmalarından sonra vasküler cerrahinin üçüncü sık rastlanan acilidir (1, 2). Sıklığı 14/100.000 olarak bildirilmiştir (1). Periferik arter hastalığı (PAH), 60 yaş üstü popülasyonun % 7'sinde ve 80 yaş üstü bireylerin % 23.2'sinde mevcuttur (3). Kritik uzuv iskemisi, PAH'ın en morbid ve ölümcül durumunu temsil eder; klinik belirtileri dinlenme ağrısı, ayakta iyileşmeyen ülserler ve gangrenedir (3). Kritik uzuv iskemisi teşhisi konan tüm hastaların neredeyse yarısı majör amputasyona ilerlerken ve dörtte birinden fazlası bir yıla kadar mortalite ile sonlanmaktadır (3). Erken teşhis ve doğru yönetim hastalığın yıkıcı seyrini hafifletebilir. Derin iskemi ortaya çıktığında, erken müdahale ile reperfüzyonun sağlanmasıyla uzuv kurtarılabilirken, geç kalınırsa uzuv kaybı ve mortal sonuçlarla karşılaşılabilir (3, 4, 5, 6, 7). Perfüzyon, kapsamlı bir şekilde değerlendirilmeli ve reperfüzyonu sağlamak için revaskülarizasyon (anjyoplasti veya baypas cerrahisi) düşünülmelidir (4).

Genellikle embolik veya trombotik vasküler tıkanıklık nedeniyle bir ekstremitteye giden kan akışı ani bir şekilde kesilir (1, 6, 7, 8). Akut arter tıkanıklıkları genellikle aterosklerotik damar yatağında gelişen trombüs oluşumu ya da tıkanan damarın proksimalinden kopan embolinin genellikle bifurkasyon bölgesini tıkanmasıyla meydana gelmektedir (1, 9). Vakaların çoğunda emboli kardiyak orijin-

¹ Uzm. Dr., Binali Yıldırım Üniversitesi, Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Acil Tıp

² Uzm. Dr., Binali Yıldırım Üniversitesi, Mengücek Gazi Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Acil Tıp

tomatik PAH'lı hastalarda ciddi vasküler olay riskini %23 oranında düşürdüğü ve alt ekstremitte by-passlarının devamlılığını sağladığı gösterilmiştir (3). Atriyal fibrilasyonlu hastalarda warfarin kullanımı stroke riskini azaltmaktadır (2). Kardiyak kaynaklı embolilerde hedef INR düzeyi 2-3 olacak şekilde warfarin sodyum önerilir (5).

Akut ekstremitte iskemisinin uygun acil yönetimi, iskemik hasarın ciddiyetinin ve etiyojisinin tanınmasına ve sınıflandırılmasına bağlıdır (7). Teknolojideki ilerlemeler devam ettikçe, revaskülarizasyon prosedürlerini daha kolay ve daha güvenli hale getirerek, tüm hastalar için daha tutarlı tanıma ve hızlı, standart tedavi yoluyla akut ekstremitte iskemisi olan hastalarda daha iyi sonuçlar elde edilecektir (7).

KAYNAKÇA

1. Boğa, M. (2009). Acute limb ischemia. *Turkish Journal of Family Practice*, 13 (1), 11-15. Atay, M., Gürsoy, M., Bakuy, V., Saydam, O., Kavala, A. A., Türkyılmaz, S., ... & Akgül, A. (2016). Akut üst ekstremitte arteriyel embolileri: 2 yıllık klinik deneyimimiz. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 12 (4), 202-206.
2. Taşdemir, HK ve Ceyran, H. Akut Üst Ekstremitte Arter Oklüzyonları ve Erken Sonuçları. *Erciyes Tıp Dergisi*, 31 (1), 44-48.
3. Clair D, Shah S, Weber J. Current state of diagnosis and management of critical limb ischemia. *Curr Cardiol Rep*. 2012 Apr;14 (2):160-70. doi: 10.1007/s11886-012-0251-4. PMID: 22311595.
4. Shishehbor MH. Acute and critical limb ischemia: when time is limb. *Cleve Clin J Med*. 2014 Apr;81 (4):209-16. doi: 10.3949/ccjm.81gr.13003. PMID: 24692439.
5. Yüksel V, Hüseyin S, Okyay A, Canbaz S, Duran E. Akut Üst Ekstremitte Tromboembolik Arteriyel Tıkanıklıklarında Cerrahi Tedavi . *Türkiye Klinikleri J Cardiovasc Sci* 2012;24 (1):48-51
6. Akut ekstremitte iskemisi / Damme H Van , E Boesmanlar , JO Defraigne
7. Walker, TG (2009). Akut ekstremitte iskemisi. *Vasküler ve girişimsel radyolojide teknikler* , 12 (2), 117-129.
8. Kulezic, A., & Acosta, S. (2022). Epidemiology and prognostic factors in acute lower limb ischemia: a population based study. *European journal of vascular and endovascular surgery*, 63 (2), 296-303.
9. Bahçivan, M., Sarac, A., Demirağ, M. K., Doyurgan, O., Kolbakır, F., & Keçeligil, T. (2008). Üst ekstremitte tromboembolik atardamar tıkanmaları. *Türk Gogus Kalp Dama*, 16, 20-23.
10. Akçalı Y. Periferik Arter Hastalıkları (2011) Erciyes Üniversitesi Kalp Ve Damar Cerrahisi Anabilim Dalı
11. Atay, M., Gürsoy, M., Bakuy, V., Saydam, O., Kavala, A. A., Türkyılmaz, S., ... & Akgül, A. (2016). Akut üst ekstremitte arteriyel embolileri: 2 yıllık klinik deneyimimiz. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 12 (4), 202-206.
12. Aldağ, M., Öztekin, A., Bademci, M. Ş., Kocaaslan, C., Yalvaç, E. Ş. D., & Aydın, E. (2018). Surgical results of acute thromboembolic limb ischemia in octogenarians. *Turkish Journal of Vascular Surgery*, 27 (3).